

התנועה הלאומית בשעה זו

מאת יחזקאל קויפמן

א. התכחות התנועה למהותה

תנועת הגאולה הלאומית שלנו היא ודאי התנועה הלאומית היחידה, שלא היתה קשורה במרד מדיני ולא היה לה סיכוי להבנות על ידי כוח מדיני עצמאי. הגאולה הלאומית שלנו יכלה להתגשם רק על ידי התרכזות אנשים מפוזרים בהרבה ארצות והתאחזותם בארץ לאומית מתוך התישבות לאומית. גם הארץ, גם המתישבים, גם רכושם היו בתחום שלטונם של עמים אחרים. ולפיכך היתה תנועה זו זקוקה להסכמת העמים, שיש להם שלטון מדיני. הגשמתה היתה תלויה בהסכם בינלאומי.

יסוד הסיכוי להסכם כזה היתה העובדה, שאותה השאלה, שתנועה זו ביקשה לפתור פתרון לאומי, היתה באמת שאלה בינלאומית: שאלת היהודים היתה גם שאלת הגויים. המצב המיוחד, שבו היו היהודים נתונים — מצב עם „גלותי“ — היה מקור רעה וצרה לא רק להם, אלא גם לעמים, שבקרבתם ישבו. החברה הדימוקרטית החדשה ניסתה, מאז המהפכה הצרפתית, לפתור את השאלה הזאת וביקשה לשים קץ לגיטו ולגלות על-ידי האמנציפציה והטמיעה. בחברה זו לא יכול עם ישראל להתקיים כעם נבדל. ולפיכך היתה הצלחת נסיון האמנציפציה תלויה בהצלחת הטמיעה. אולם הטמיעה לא הצליחה, והאמנציפציה נכשלה. שאלת הגלות לא עברה מן העולם. ואז הורגש הצורך בפתרון לאומי לשאלת היהודים. תחלה רק הורגש הצורך, אבל לא הוכר בבחירות, מאחר שגורמים שונים עזרו להאפיל עליו. אולם כיום הזה הוא נעשה מוכר יותר ויותר. הוא מוכר ברוב הארצות, שיש בהן ישוב יהודי גדול. הוא מוכר בגרמניה, בפולניה, ברומניה, באוסטריה. והוא מוכר לא רק כצורך היהודים, אלא גם כצורך העמים. ועוד קודם לכן ניסתה אנגליה, בראשית המאה הזאת, לסייע ליהודים להתנחל בארץ לאומית. רוסיה הסוביטית מנסה גם היא נסיון כזה: היא מנסה לישוב יהודים בבירוביגין. וגם לנסיון זה יש טעם לאומי-בינלאומי, כמו שהטעים לפני זמן-מה (אם גם על-פי דרכו) ז'יטלובסקי (עיין „דבר“, כ"ג שבט, תרצ"ח). העמים מרגישים את שאלת-היהודים כשאלה הנוגעת לעצמם ולבשרם. הם מרגישים את עצמם שותפים בתנועת הגאולה של היהודים. זהו יסוד הסיכוי של תנועה זו לעזרה בינלאומית.

מצוקת הגלות — זהו איפוא יסודה הלאומי והבינלאומי של תנועת הגאולה. גיבושה המובהק והממשי ביותר של תנועת הגאולה היא התנועה הציונית: השאיפה לפתור את שאלת הגלות על ידי שיבת המוני היהודים לארצם ההיסטורית.

הכוון הארצי־ישראלי של תנועת הגאולה היה המאושש ביותר והמוצלח ביותר, ועם המלחמה העולמית זכה לאישור משפטי בינלאומי. וגם להצלחה זו היה שורש כפול: לאומי־בינלאומי. גרמה הנאמנות המפליאה של עמנו לארצו ההיסטורית, נאמנות יחידה ומיוחדת בתולדות האדם. הגלויות והפיזור לא יכלו לנתק את הקשר, בין העם ובין הארץ ולהכחיד מלבנו את הכרת זכותו ההיסטורית על ארץ זו. אולם יתר על כן: ההכרה בקשר הזה ובזכות הזאת חיה היתה לא רק בלב העם היהודי, אלא גם בלב העמים, הנוצרים והמוסלמים. חסידי אומות העולם האמינו, שההבטחה, שהובטחה לישראל, שישוּבו לארצם, עתידה להתקיים. רשעי אומות העולם הזכירו להם תמיד, שעליהם לשוב ל„ירושלים“. עוד לפני עשרים שנה ראו המוני ערבים את היהודים הבאים לארץ־ישראל כשבים לארצם הלאומית. רק הכרה כללית זו איפשרה לעם משולל כל כוח מדיני להאָחו בארץ אחיזה לאומית עוד קודם שנאחו בה אחיזה ממשית. ההכרה היא צריכה איפוא להחשב כיסוד, שהתנועה הציונית נשענת עליו, ושבלעדיה אין לה תקוה. ולפיכך ברור, שהתנועה הציונית עומדת על שני יסודות אלה: על ההכרה ההיסטורית, שנתחייב בזמן הזה לנו ולעמים — בתוקף אֶפיה של החברה האירופית החדשה — לפתור את שאלת הגלות פתרון לאומי, ועל ההכרה הלאומית והבינלאומית בזכותנו על ארץ־ישראל. ואין אלו שני גורמים נפרדים, אלא גורמים, שפעולתם באה כאחד. הקשר עם ארץ־ישראל והזכות עליה לא היו יכולים לעורר את עמנו בכוח עצמם לפעולת התישבות גדולה וכל שכן שלא היו יכולים להניע את העמים לסייע לנו להתישבות כזו או אף להרשות לנו התישבות כזו לולא מצוקת הגלות החדשה. לולא מצוקה זו היו הקשר ההוא והזכות ההיא נשארים ענינים רוחניים־רומנטיים בלבד. רק הכרה הגאולה הפך אותם לגורם חיוני־ממשי.

ומשום כך יש לראות את התנועה הציונית כתנועה „משיחית“ לפי עצם מהותה. היא נתעוררה רק אחרי שנכזבה האמונה באמנציפציה, והיא נטלה על עצמה את תעודתה של האמנציפציה: לפתור את שאלת הגלות. זהו יסוד חייה. ובזאת תבחן: אם תוכל לפתור שאלה זו. ואם לא תוכל, לא יהיה בה ממש. כל הכופר במשיחיותה הרי הוא ככופר בכולה. התחיה התרבותית של עמנו היא תכלית־לואי נעלה לתכלית הגאולה. אבל השאיפה התרבותית לא היתה יכולה בשום פנים לעורר בכוח עצמה את המוני עמנו להתנחלות בארץ לאומית. וגם עתה אין בכוחה של השאיפה התרבותית לעורר את המוני עמנו למאמץ לא־אנוש זה, שבלעדיו אי־אפשר לנו לבצע את ההתנחלות בארץ לאומית. השאיפה ההיא אין בכוחה לחולל בעמנו את התמורה הסוציאלית ההכרחית לשם יצירת שכבת־יסוד עובדת, שבלעדיה אין בסיס לפעלנו. וכן אין בכוחה להמריץ את עמנו לכל אותם הקרבנות בנפש וברכוש, שבלעדיהם לא תושג התכלית. והוא הדבר כלפי חוץ: שאיפת התחיה התרבותית שלנו אין בה כדי לשתף את העמים שתוף של אמת וממש במפעלנו, ואין בה כדי להבטיח לנו את העזרה הבינלאומית, שבלעדיו לא נצליח.

ובאמת עובדה היא, שהתנועה הציונית בתור תנועה עממית נשענה עד עתה

למעשה על הלחץ הגלוי וניזונה מצורך הגאולה. חיבת הארץ עודדה וחיוקה את הנפש. אבל שורש התנועה היה צורך הגאולה. כל העליות הגדולות לארץ-ישראל היו אך ורק פרי המצוקה הגלותית. זו היתה מדתן של העליות הרוסיות, של העליה הפולנית, של העליה הגרמנית. וכן היתה התנועה הציונית בעיני העמים עד עתה — למרות נסיונות הטשטוש והערפול של המנהיגים — תנועה, שתכליתה לפתור את שאלת הגלות. רק תפיסה זו עוררה אותם לסייע לה. תנועה ציונית רוחנית יכולה להיות ענין למתי מספר רומנטיקנים, אבל אין בכוחה להניע לפעולה לא את עמנו וכל שכן לא את העמים האחרים. לתנועה כזו אין בסיס עממי, לא לאומי ולא בינלאומי.

שאלת הגלות, שהתנועה הציונית נטלה על עצמה את התעודה למצוא לה פתרון, אינה שאלת העניים ומבקשי הפרנסה. מימות המחלוקת בין ליליינבלום ובין אחד-העם בקשו הרוחניים לנסח את הציונות הגאולתית נסוח כזה. הציונות הגאולתית אינה „סגולה לעניות“, כמו שמנסח אחד-העם את הציונות של הרצל. גורל היהדות הגרמנית בשנים האחרונות מאיר את השאלה הזאת באור-זועות. העליה הגרמנית לארץ-ישראל היתה עליה של עשירים ואמידים. שאלת הגלות היא ביסודה לא שאלת העניים אלא שאלת עם, שמן הגיטו יצא לבלי שוב, ובארצות העמים לא יוכל עוד לגור. זוהי שאלת עם, שהוטל עליו ההכרח לתקן את פגמו הגלוי ולבקש לו ארץ לאומית. על תנועת הגאולה להסביר לעם את מצבו זה עוד קודם שהפך עם של עניים ומדולדלים, לפני שהוכה מכה נצחת במלחמת-הגלות החדשה. וכן עליה להסביר מצב זה לעמי העולם ולדרוש מהם עזרה בינלאומית, מעין זו שניתנה לעמי הבלקן אחרי המלחמה. רק פעולה בקנה-מדה כזה יש לה סיכוי. רק ציונות, שתשאף לתכלית כזו, יש לה סיכוי.

אולם ציונות, שניתקה מעל יסודה החיוני — מעל צורך הגאולה, — אין בכוחה להשיג כלום, גם לא „מרכז רוחני“. אם לא תוכל ארץ-ישראל לשמש בעזרת העמים מקלט להמוני היהודים, אם לא תוכל להיות ארץ לאומית לעם הגלוי, אין שום תקוה למפעלנו. לפני שלשים שנה יכול היה אחד-העם להאמין, שבארץ יברא מרכז רוחני על יסוד שכבה של „בועזים“, שתבצר בתוך ישוב ערבי עובד. נסיוננו בשנים האחרונות מוכיח בבירור, שאין זה אלא חזון-שוא. אם לא תהיה ארץ-ישראל נחלתנו הלאומית, יהיה כאן אך ורק „מרכז“ גלוי, מעין המרכז, שהיה בצפת של המקובלים, או מעין המרכז, שהיה בוילנה של ליטה. אבל ההתנחלות בארץ-ישראל, הדורשת קרבנות עצומים, תוכל לצאת אל הפועל, רק אם תהיה מכוונת כלפי פתרון שאלת הגלות.

אולם את האמת המרה עלנו לומר: התנועה הציונית התכחשה עד עתה למהותה ולתעודתה ההיסטורית. והתכחשות זו היתה כרקב בעצמותיה.

ההתכחשות התחילה זה זמן רב, אחרי כשלון נסיונו של הרצל, אבל את פירותיה הבשילה בזמן האחרון. התנועה הציונית ניזונה תמיד למעשה מצורך הגאולה, אבל בפי ראשיה ומנהיגיה התכחשה תמיד לצורך זה. הללו הכריזו בפירוש ולא אחת, שהציונות לא תוכל לפתור את שאלת הגלות ושאין היא אלא תנועה דתית או רוחנית.

הם דברו גם על מצוקת הגלות בשעה שפנו אל העם ועוררוהו להתנדב. ועם זה הסבירו, שהציונות אינה אלא תנועה דתית-רוחנית ולא תוכל לפתור את שאלת מצוקת הגלות. בזה הצדיקו את הסכמתם לצמצומים, שנגזרו על הציונות פעם בפעם. וההתכחשות הזאת היא שהביאה את הציונות עד משבר. היא שגרמה לאותה ההצעה הכוללת בתוכה הצעת חיסולה של הציונות — הצעת חלוקת הארץ. הצעה זו מושיטה לנו מטבע-שלפח נוצץ — „מדינה“. אבל פירושה הממשי הוא: חיסול. הצעה זו מצמצמת את זכותנו בארץ הזאת וקובעת בהחלט, שאת פתרון שאלת הגלות אין עמנו יכול לבקש כאן. היא מנתקת בהחלט את הציונות מעל שאלת הגלות. אמנם, גם הפעם המנהיגים מדברים בשם „מצוקת הגלות“. אבל הצמצום הפטלי של השטח מדבר בשפה ברורה. הוא אומר, שלמצוקת הגלות יש לבקש פתרון במקום אחר. ומפני זה עשויה החלוקה — אם תתגשם — לנתק את התנועה הציונית משרשיה החיוניים ולהרוס גם את יסודה הלאומי וגם את יסודה הבינלאומי.

ב. חלוקת הארץ וחסול הציונות

הצהרת בלפור ניתנה בשעתה על-ידי אנגליה בהסכמת בעלות-בריתה מתוך כננה פוליטית מסוימת: לשם רכישת אהדתם של היהודים. אבל היא נתאפשרה בכל זאת על-ידי פעולת שני הגורמים הלאומיים-הבינלאומיים. שדברנו עליהם למעלה. אפילו הדו"ח של הוועדה המלכותית, המקבל בכללו את התפיסה ה„רוחנית“ של הציונות, מזכיר, שההצהרה נשענה על אהדת העם הבריטי ל„קרבנות הרדיפות האנטישמיות“ עוד לפני המלחמה (הוצאה אנגלית, ע' 23). מצד שני עמדו ההצהרה והמנדט על בסיס ההכרה הכללית בזכות בעלותנו ההיסטורית-הלאומית על ארץ-ישראל, כאמור בפתיחה לכתב-המנדט. אבל בה במדה שגברה בציונות הנטיה לנתר על תכלית-הגאולה, גבר כוחו של הערעור הערבי על זכותנו הלאומית. וההכרה הכללית בזכותנו התחילה מתערערת. מלחמת-הזכויות הזאת נשתקפה בפוליטיקה הבריטית בארץ-ישראל, וביטוי מברר-רעה ניתן לה בהצעת החלוקה.

אין ספק, שהצלחותינו וכשלונותינו בפעולתנו הישובית בעשרים השנים האחרונות תלויים היו במדה מכרעת בכוחה וחולשתה של ההכרה בזכותנו הלאומית על ארץ-ישראל. כי לבאר כל מה שקרה עד עתה מתוך האימפריאליזמוס הבריטי אי אפשר בהחלט. בענין זה, מה דורשת טובת האימפריה הבריטית, יש שתי דעות. לפי דעה אחת דורשת טובת האימפריה יסוד מדינה יהודית בארץ-ישראל. לפי דעה אחרת דורשת טובת האימפריה שלום אמת עם הערבים, שבריטניה צריכה להשען עליהם גם בארצות אחרות. אבל בזה אין כל ספק: מה שעשתה בריטניה עד עכשיו הוא לרעתה ולא לטובתה. זהו בכל אופן ההפך הגמור ממה שדורשת טובת האימפריה. לאימפריה היתה יכולה להיות תועלת או במדינה יהודית חזקה, שאפשר היה להשען עליה בשעת-חירום, או בממלכות ערביות, שכולן תלויות בה וכולן עשויות להיות לה בעלות ברית באמנות. ואם היה ל„אלביון הערום“ צורך במהומה ופירוד, כדי שממלכות ערב לא

תחזקנה יותר מדי — כלום מעטים הם כוחות המהומה והפירוד הגלומים בקנאת שבטי ערב ומשפחותיהם זמליהם? ואילו ישוב יהודי חלש הקיים בחסד בריטניה הוא גורם מגרה ומקניט העשוי לכוון את שנאת עמי ערב כלפי בריטניה עצמה. בישוב כזה ודאי אין כל ברכה לאימפריה. הוא מרבה שנאה, וחלש הוא מלהשען עליו. ההסוסים והתנודות של הפוליטיקה האנגלית כלפינו יכולים להתבאר רק מתוך התנודות בהכרת זכותנו הלאומית. כפי שהן מתבטאות באמת תמיד בדברי פקידים ואנשי-מדינה אנגלים. הצהרת בלפור והמנדט נשענו על ההכרה בצדקת זכותנו הלאומית. אבל בתוקף השפעת גורמים מסויימים הורגש יותר ויותר כוחו של הערעור הערבי על זכותנו ההיסטורית. הכרת זכותנו נפגמה. הסתירה הזאת השפיעה ביחוד על חבר הפקידים האנגלים, שנתחנכו על הדעה, שבקולוניות יש לדרוש טובתם של ה"ילידים". התנודה נעשתה מסוכנת לנו ביותר.

אולם התנודות הללו בהכרת זכותנו ההיסטורית, שבאו לידי גילוי בתנודות הפוליטיקה האנגלית בארץ, צריכות לשמש לנו אזהרה חמורה. מה שהיה מובן מאליו עוד בימי מתן הצהרת בלפור ומסירת המנדט חדל להיות מובן מאליו. נגד ההכרה בזכותנו ההיסטורית התחילה פועלת הכרה אחרת: שזכותנו נתישנה והופקעה על-ידי זכות הבעלות הממשית של הערבים. מתנגדינו מבין אנשי-המדינה האנגלים אינם טוענים בשם עניינה של האימפריה בלבד אלא מערערים על עצם זכותנו ההיסטורית. כל שכן הערבים. אלו ואלו מנסים לחתור תחת בסיס המפעל כולו, לעורר בלב האנגלים ושאר העמים ספק בצדקת המפעל כולו. ובכל גילויי-הדעת הפוליטיים של הזמן האחרון, בדין וחשבון של הועדה המלכותית וביכוחים בפרלמנט האנגלי ובחבר-הלאומים על דין וחשבון זה, מתגלים אותותיה של החתירה הזאת. העמים כאילו התחילו תוהים על הראשונות. סכנתה של התהיה הזאת בבחינה מדינית-ממשית אין לשער. ומטעם זה בלבד יש לראות את חלוקת הארץ — אם תתגשם — כמכה נצחת לתנועה הציונית.

אחת היא מה הוא הפירוש, שאנחנו נתן לחלוקה, ומה הן הכוונות, שאנחנו נתלה בה. מכריעים הפירוש והכונה של האנגלים ושאר העמים. הצעת-החלוקה של הועדה המלכותית מניחה בפירוש חלוקת תחומי הזכויות הלאומיות. "הבית הלאומי" יתגשם אך ורק בתחומי החלק היהודי. החלוקה היא "פתרון סופי" של השאלה (הדו"ח של הועדה המלכותית, אנגלית, ע' 396). הערבים מנתרים על חלק מן הארץ, שהם חושבים לארצם, לטובת היהודים ומקבלים בעד זה פיצוי כספי (394). ויתור זה הוא "קרבן" מצדם לשם פתרון שאלת היהודים בעולם, ומתאים הוא ל"נדיבות הערבית" (395). היש ספק בדבר, שהסכמתנו לגבולות המדינה היהודית המוצעת תתפרש על ידי כל העמים כהסכמה לצמצום תביעתנו הלאומית וכויתור אחרון ומוחלט על זכותנו ההיסטורית בשאר חלקי הארץ? היש ספק בדבר, שהסכמתנו תיחשב להסכמה על הערעור הערבי? אמנם, החלוקה לא תוכל לנתק את הקשר ההיסטורי בין עמנו ובין ארצו. אבל לקשר הזה היה ערך ממשי כל זמן שהיה מורגש ומוכר לא רק לנו אלא גם לכל העמים

האחרים. אולם עם החלוקה תבוא תמורה יסודית: העמים יחדלו להכיר בזכותנו ההיסטורית על כל הארץ. קשרנו עם הארץ יהפך מעתה לקשר רוחני-דתי בלבד. חלילה לנו להתעלם מערכה של התמורה הזאת ומתוצאותיה הממשיות.

הועדה המלכותית מעריכה את יסוד המדינה היהודית בתחומיה המצומצמים כהשגת „המטרה הראשונית של הציונות“: „אומה יהודית יושבת בארץ-ישראל“; עם יסוד המדינה יחדלו היהודים לחיות חיים של „מיעוט לאומי“ (דו"ח, ע' 395). גם בין מנהיגי התנועה הציונית יש תופסים את הדברים כך. אבל יש ביניהם הסבורים, שהמדינה היא רק דרגה ראשונה בהגשמת הציונות. אחרי שנתבצר כל צרכנו בשטח המדינה נוכל לקוות להתפשטות בשאר חלקי הארץ. המדינה תשמש לנו בסיס נאמן להתישבות לאומית חדשה בעתיד. יש להניח, שרוב הציונים המחייבים את הצעת החלוקה מטפחים בלבם תקוה זו. ותקוה זו היא השליה קשה ומסוכנת.

התפשטות עם היושב בארצו והתישבותו בתחומים שמעבר לגבולו הן, אמנם, תופעות מצויות בתולדות העמים. אבל התישבותנו בארץ-ישראל — בהווה ובעתיד — שונה היא ביסודה מהתישבות אֶכְסַפְנְסִיבִית מְעִין זו. התפשטות עם הולכת תמיד מן המרכז אל ההיקף. התרבות העם בארצו מכריחה אותו להרחיב את גבולו או לשלוח את בניו למרחקים ליסד מושבות. לא כן ההתישבות שלנו. כוונה הוא מן ההיקף אל המרכז; היא „קבוץ גלויות“. ובבחינה זו היא יחידה ומיוחדת בעולם. גם בעתיד שאלתנו היסודית היא: אם ימצא מקום בארץ-ישראל ליהודים הנרדפים והמנושלים בארצות הגולה. השאלה היא לא שאלת עודף האוכלוסין במדינה היהודית המצומצמת אלא שאלת יהודי הגולה. שאלת התישבותנו היתה ותהיה תמיד שאלה בינלאומית. לא נוכל לקוות לעולם להרחבת תחום התישבותנו בארץ-ישראל בלי הסכמת העמים ובלי עזרתם. טענה זו כבר טען ד"ר אויארבך, שהרחבת הגבולות לא תצויר בלי מלחמה. אלא שבאמת גם נצחון במלחמה — אף אם נפליג בדמיונו כל כך — לא יכריע בשאלה זו. נחוץ יהיה, שהעמים יאשרו את הנצחון הזה ויעזרו לנו לישוב את הארץ. שהרי למידת כוחה של איטליה או של יפן לא נגיע, ולהקל ראש בהסכמת העמים לא נוכל. ומלבד זה לא רק המתישבים שלנו יהיו בתחום שלטונם של העמים אלא גם רכושם. אבל כלום נוכל להאמין, שהעמים ישובו ויאשרו את זכותנו הלאומית בארץ אחרי שויתרנו עליה בהסכם בינלאומי? שיאשרו לא רק זכות של שלטון מדיני אלא גם זכות של התישבות אֶתְנִיתִי? ברור, שהתפשטותנו מחוץ לתחומנו תצויר לא על-ידי שינוי-גבול ונגד רצונם של הערבים אלא רק בהסכמת הערבים. ואמנם, יש לשער, שנוכל להתפשט דרך „הסתננות“. אבל הסתננות זו תהיה נתונה לבקרתם של הערבים ותהיה צריכה להתאים לתנאיהם. הערבים יסכימו בודאי להגירת בעלי הון יהודים, שיעזרו לפיתוח שאר חלקי הארץ. אבל להתישבות של המוני יהודים לא יסכימו לעולם. ישובינו בשאר חלקי הארץ יוכלו להיות רק ישובים גלותיים במלוא מובן המלה.

מה תתן לנו איפוא חלוקת הארץ? מדינה רעועה בלי ארץ.

שהמדינה תהיה רעועה, כבר הוטעם לא פעם. גבולותיה יהיו ארוכים ומשוסעים, ובאפס יד אפשר יהיה להפריד בין חלקיה. בפנים תהיה איררדנטה ערבית, בסיס להסתה לאומית-אסיתית פרועה, מעין לא אכזב של מהומות. לא נוכל להטיל על הערבים שבתוך המדינה היהודית עול של שלטון החוק בלי אמצעי לחץ מיוחדים. וכל אמצעי, שנשתמש בו, ויהא אפילו הצודק ביותר, ישמש אמתלא להסית בנו ולהרבות שנאה נגדנו, לא רק בארצות ערב, אלא בכל מקום שיש שם צוררי יהודים. בעם הערבי פועלים עדיין יצרים בדואיים והרגלי-„חירות“ של בני המדבר, שהשלטון התורכי העריץ והנשחת לא יכול לשרש אותם. גם ביחסים שבינם לביןם עדיין נוטים הם לעשות דין לעצמם בפגיון, באקדוח וברובה. זהו חומר מצויין לזרעי מהומות. היינו יכולים לקוות, שישוב אירופי גדול ישפיע עליהם השפעה ציביליזטורית במשך הזמן. אבל מה תקותנו במדינה זו, שבה יהיו הם חלק עיקרי של הישוב במשך מי יודע כמה זמן, עם אנשי ג'נין ושכם סמוכים לספר ובני-חורין לעשות מה שלבם חפץ?

ומטעם זה, שהמדינה תהיה קטנה וחלשה, אין גם שום יסוד לדעה, שחלוקת הארץ היא עכשיו הכרח של האימפריה האנגלית ושתכליתה לחסל את „השאלה הערבית“ הדורשת פתרון. כי איך תפתר שאלה זו על-ידי החלוקה ויסוד המדינה הזאת? המדינה לא תשקיט את הרוגזו הערבי. אם תנסד המדינה, תהיה ההסתערות הלאומית הערבית מכוונת לעתיד כלפיה. ודוקא מפני שתהיה קטנה וגבולה יהיה משוסע, תהיה עשויה לגרות את היצר ביותר. בכל שעת כושר תנסינה בה „כנופיות“ את כוחן ומזלן. הישוב הערבי שבתוך המדינה ישמש להן בסיס מצויין. ב„גורמים חיצוניים“ ודאי לא יהיה מחסור. המדינה לא תוכל בשום פנים להתגבר על כל זה בכוח עצמה, ביחוד — בשעת חירום מדיני. היא תוכל להתקיים רק בחסדה ובעזרתה של אנגליה. היא תשמש איפוא מקור איבה כלפי אנגליה לא פחות מן המנדט. ולפיכך תוכל אנגליה לחסל את השאלה הערבית שלה באמת, רק אם תעשה אחר כך עוד צעד נוסף: אם תחדל להגן על המדינה היהודית ותעזוב אותה לנפשה. ומה יהיה גורלה של מדינה זו בין ממלכות ערב שמסביב ועם האיררדנטה בפנים? ברור: כגורל שבטים ידועים בתורכיה. אלה שמקבלים את החלוקה בתור הכרח של האימפריה הבריטית צריכים להשלים גם עם הצעד הנוסף ההוא ועם הגורל שהוא הצפוי לנו. יתכן, שבין המדינאים האנגלים יש מי שמבקש ביסוד המדינה היהודית מוצא לרגע מן המבוכה של שעה זו מבלי לחשוב על „הצעד הנוסף“. ואם יקרה אחר כך מה שיקרה, יהיה זה כשלון „דיפלומטי“ לאנגלים באחת ממושבותיהם. אבל אנחנו — הרשאים אנחנו לא לחשוב על ההמשך ולבטוח בטחון-סתם במה שיבוא „בעוד עשר שנים“? הרשאים אנו לקבל „מתנת דנאים“ כזאת?

כזו תהיה המדינה.

ואילו מה שנחוץ לעם היהודי בזמן הזה קודם כל: ארץ — דוקא זה לא ינתן לנו. רצועה צרה זו, שתחומיה יהיו קבועים לעולם, לא תוכל להיות לנו בשום פנים ארץ לאומית.

מחיבי החלוקה רואים אמנם בחלומם התישבות גדולה של מאות אלפים או אף

של מיליונים בתחום המדינה היהודית, ואת חשבונה של התישבות זו הם יודעים לחשב בדיוק, אבל הבסיס הוא: יצירת ישוב צפוף ביותר, לפחות מעין זה שבבלגיה. אולם כיצד ימלא תנאי זה? ישוב צפוף ביותר עשוי להברא באיזו ארץ במשך הזמן בתוקף גורמים מיוחדים. אבל כלום אפשר להעמיד התישבות מראש על בסיס של צפיפות מכסימלית? חומר המתישבים שלנו לקוח בהכרח מן השכבה הצעירה שבעם. זהו בעצם החומר האֶכספנסיבי של כל עם, החומר המחליף את אברי גוף האומה, המקיים משפחות ומעמיד דור בא. בחומר זה גנוזה האומה כולה. לחומר כזה נחוץ מינימום של מקום התפשטות. לא נוכל לישב במדינה אנשים צעירים בצפיפות כזו, שבמשך זמן קצר כבר יהיה לנו עודף של מהגרים. והעיקר הוא, שאין זו שאלה של אפשרות אוֹבְקְטִיבִית בלבד אלא גם שאלה של אמונה. האמונה היא כאן גורם מכריע. ואמונה לא תוכל להיות. ההתלהבות הציונית היתה קשורה באמונת העם הציוני, שארץ־ישראל היא ארץ הגאולה מן הגלות. למרות כל התכחות ראשי התנועה לרעיון הגאולה האמין העם ברעיון זה. החלוקה תשים קץ לאמונה זו. במקומה תדרש „אמונה“ חדשה: „חשבון“ נועז מאין כמוהו. בחשבון זה של התישבות בצפיפות מכסימלית יוכלו חסידים נלהבים להאמין, אבל המוני העם לא יאמינו. המצוקה הקשה, שבה נתונים היהודים עתה בעולם, עשויה להביא למדינה הזאת עשרות אלפים. אבל יבואו רק אלה, שבאו מים עד נפשם. יבואו אנשים הנסים מנוסת בהלה מפני הרעב. אבל אלה, שתהיה להם ברירה כלכלית כל שהיא, לא תקום בהם רוח לבוא. ואיך תוכל הארץ להתפתח ולפרנס את יושביה החדשים בלי עזרת בעלי רכוש? ובאין אמונה ובאין ערובה מדינית נאמנה כזו ששימש תחלה המנדט, ששם בריטניה נקרא עליו, עשוי גם ההון הלאומי להתמעט עד המינימום. העם יפנה לאשר יפנה. השמועה הראשונה על „המדינה“ עוררה שמחה עצומה בין יהודי פולניה. אבל כשנודע מה טיב המדינה המוצעת, נהפכה השמחה לאבל. האין זה סימן גדול? ואפילו אם נניח, שיעלה בידנו לישב בשטח המדינה כמה מאות אלפים, הרי, מכיון שלא יהיה כל סיכוי להרחבת הגבול, ניתנה רשות לשאול: מה ישנה ישוב זה בגורל העם היהודי? הצעת החלוקה היא, איפוא, לאמתו של דבר, המשכו של הספר הלבן משנת 1922 המפריד את שאלת ארץ־ישראל והבית הלאומי מעל שאלת גורלו של העם היהודי בארצות הגולה בזמן הזה. כספר הלבן היא מגבשת את ה„בית הלאומי“ כנחלת היהודים יושבי הארץ בתוספת סיכוי של התישבות לחלק קטן של יהודי הגולה. היא מבקשת לשים קץ לתקנת הגאולה הלאומית, שהיתה תלויה בארץ־ישראל. השיבה לארץ־ישראל לא תוכל עוד להחשב כדרך לפתרון שאלת הגלות. ואם תתגשם החלוקה, תעמוד לפני העם הגלותי השאלה הישנה: לאן? הנווד הנצחי יהיה מוכרח לחפש לו ארץ לאומית.

ג. מקור הרע

מנהיגי התנועה, שהמליצו לפני הקונגרס על הצעת החלוקה, טענו בשם ההכרח: אנו עומדים לפני קיר אטום; הממשלה האנגלית החליטה לחסל את המנדט, ואין להשיב.

אבל הויכוחים בפרלמנט האנגלי על הצעות הועדה המלכותית (וכן הויכוחים בחבר-הלאומים על ענין זה) הוכיחו, שזה היה פסימיזמוס מופרז. בין המדינאים האנגלים יש לנו ידידים. וגם יש ביניהם, שמבינים את השאלה יותר מכמה ממנהיגי התנועה. הפרלמנט האנגלי דרש שבבילנו יותר ממה שדרשו מנהיגי התנועה. הוא לא קבל את הצעת-החסול, שמנהיגי התנועה קבלוה. הויכוחים הוכיחו, שבשאלת ארץ-ישראל יש פילוג בין הממשלה ובין הפרלמנט. ובפילוג זה לא הרגישו המדינאים שלנו בלונדון! האינן זו הוכחה ברורה, שההנהגה שלנו לא רק הלכה לפנים בדרך-תוהו, כמו שהודה ראש התנועה בנאום הפתיחה בקונגרס האחרון, אלא שהיא הולכת בדרך-תוהו גם עכשיו? בין המדינאים האנגלים יש אנשים המבינים יפה את הערך הבינלאומי של שאלת היהודים באירופה. הם מבינים יפה, ששאלה זו היא אחד ממקורות הרעל התוסס בקרב החברה האירופית. והם היו רוצים לעזור לנו בפתרון השאלה הממארת הזאת. ואף מחברים הם את פתרון השאלה הזאת עם עבודתנו בארץ-ישראל. אפילו בדו"ח של הועדה המלכותית אפשר להבחין סימני תפיסה כזאת. הויכוח בפרלמנט על הצעות הועדה המלכותית מראה, שהפרלמנט בכללו נוטה לפרש את הציונות במגמה זו. אבל אנחנו לא ידענו להבהיר לפרלמנט האנגלי ולעם האנגלי — וכלום יש לנו ידידים אחרים בעולם? — מה טיבה האמתי של תנועתנו. אם קיים פילוג בין הפרלמנט ובין הממשלה בשאלת ארץ-ישראל, הרי זאת אומרת, שלא היינו צריכים „לדפוק על השולחן“ כנגד „אנגליה“, אלא לבקש משען והצלה בכוחות הדורשים טובתנו. אולם אנחנו הרכנו תמיד ראש לפני הממשלה. וזו פעלה בהשפעת האדמיניסטרציה הארצישראלית — זה הצר הצורר אותנו מאז. לא ידענו להעריך את האדמיניסטרציה הזאת כערכה: כאויבת בנפש לתנועתנו. לא הבינוה, שזוהי שאלת-השאלות; שעלינו לקדש על אדמיניסטרציה זו מלחמה גלויה עד רדתה. קבלנו עלינו את רוב גזרותיה, ולא הבינוה, שבמצודה רעה זו נאחז ללא מוצא. הלא בירכנו על „הנציב הראשון ליהודה“, זה שקבע כאן מסורת של פרעות, שהנהיג את מנהגה של ממשלת הצארים הרוסים: לדאוג קודם כל לכך, שהיהודים לא יוכלו להגן על עצמם. זה שקבע תורה אחת ומשפט אחד לתוקפים ולנתקפים. זה שגרם לחלוקה הראשונה ונתן לנו את הספר הלבן של שנת 1922. רק מתוך דבריו בשעת הויכוח על החלוקה „נודע“ למנהיגי התנועה מי הוא האיש ומה שיחו, ואילו מתוך מעשיו לא יכלו לדעת כלום. השלמנו עם חוקיה של אדמיניסטרציה זו, כגון חוק הקרקעות, שעשוי היה לחנך את שכנינו באופן שיטתי למהומות, להתקוממויות, לקנוניות של חמס. השלמנו עם קיפוחים ועלבונות ללא מספר, שגרמה לנו. ראינו אותה ממרידה במעשיה את הארץ באופן שיטתי בשנות המהומות האחרונות, ולא הרעשנו עליה את העולם. ומה יחסה אלינו כיום הזה?

האדמיניסטרציה הזאת היא שהביאה אותנו עד הקיר האטום. אבל אשמתנו היא, שזה כעשרים שנה השלמנו והשלמנו עמה. לא ידענו למצוא לנו בעלי-ברית נגדה. ואף-על-פי שהדיפלומטים שלנו נותנים להשלמה ההיא טעמים דיפלומטיים, האמת היא, שערך מכריע היה כאן לגורמים פנימיים: לכל עמדתנו הנפשית כלפי התנועה.

התנועה הציונית נתונה היתה מאז במעגל-הקסמים של השאלה: עבודה מעשית או תכנית מדינית? זוהי מחלוקת הנמשכת מימות אחד-העם—אוסישקין והרצל. והאמת היא, שאין תשובה אחת על השאלה הזאת. יש זמנים, שדרך העבודה המעשית היא הנכונה, ויש זמנים, שתכנית מדינית הוא תנאי הכרחי. התנועה לא יכלה לשבת בחבוקי-ידיים ולצפות לצ'רטר. ואפילו אחרי הצהרת בלפור היו עתים, שבהן היה הכרח להסתפק בעבודה מעשית קטנה. מצד זה פעל חוש-המציאות באותה השאיפה, שגברה ביחוד בחוגי תנועת-העבודה, ליצור קודם כל „עובדות“. אבל ברור היה, שאין זו דרך אלא לשנות-שפל. ברור היה, שאת הגדולות לא תגשם התנועה בדרך זו. לאסוננו נאחו הויכוח על שאלת התכנית המדינית בסבכה של הצגת-השאלה הרביוניסטית: אם יש להכריז על הסוברניות המדינית כעל „המטרה הסופית“ של הציונות אם לאו. אבל השאלה המדינית האמתית היא: כיצד ליצור את התנאים המדיניים הנחוצים לשם עבודה התישבותית גדולה? שהרי גם „העובדות“, ביחוד כשהן מגיעות לשיעור ידוע, תלויות בתנאים מדיניים מסויימים. התנחלות המוני ישראל בארץ דורשת אימוץ עצום של כוחות כל העם. היוכל אימוץ זה לבוא בלי ערובות מדיניות? ההתנחלות לא תוכל להתגשם בלי עזרה בינלאומית. התוכל עזרה זו לבוא בלי הסכם מדיני? מכל מקום היו תנאי העבודה בארץ, למרות המנדט, כל כך קשים, שאי-אפשר היה לקוות להתנחלות המונים. על כל דבר קטן היינו צריכים להלחם מלחמה קשה עם עדת פקידים עוינים. מלחמה על כל רצועת כביש, על כל משרד דואר, על כל בית משפט. מלחמה משפטית על כל שעל אדמה, עם תשלום קרן ופצויים ופצויי-פצויים. לא התירו לנו גם דברים, שרצינו לשלם בעדם. אבל התירו לנו לשלם בעד העלאת רמתם התרבותית של שכנינו. כוחנו והוננו הלאומי לא היו מספיקים לבצע את מפעלנו בתנאי משטר כזה. אבל שאלת המשטר הרי היא שאלה מדינית. אולם אנחנו השלמנו — אמנם, מתוך מחאות — עם המשטר והסכמנו לעבוד גם בתנאי משטר זה. היה חלום, שאפשר יהיה ליצור די „עובדות“ גם בתנאי משטר זה. אבל בעיקר גרם שברונה הפנימי של התנועה, היותור על רעיון הגאולה, חזון-השוא של הציונות הרוחנית. לא היה כוח בתנועה לפנות אל העמים, שערבו למנדט, ולדרוש את הדרישה הגדולה. היא הרגישה, שהמטרה הרוחנית לא תניע את העמים לפעולה. ומטרה אחרת לא היתה לה. ולפיכך סבלה את המשטר הארצישראלי. היא דמתה, ש„מרכז רוחני“ אפשר יהיה לברוא גם בתנאי משטר זה. והמשטר הביא אותנו עד — הצעת החלוקה.

הדו"ח של הועדה המלכותית מדבר פה ושם על מצוקת היהדות הגלותית, על הצרה ההולכת וגדלה, על שועת העם היהודי אל הרגש האנושי של העם הבריטי (ע' 372) וכיוצא בזה. ובכל זאת מאמינה הועדה, שהציונות תשיג את „מטרתה הראשונית“ עליידי התאחזות „האומה היהודית“ בשטח, שינתן לה עם החלוקה, עליידי שתחדל לחיות באותו שטח „חיים של מיעוט“ (ע' 395), עליידי יצירת „מרכז“ רוחני (השוה ע' 304—305). נוסף על זה ישמש השטח מקלט ל„כמה אלפים של יהודים סובלים“ (ע' 395). כיצד הגיעה הועדה לידי מסקנה כזאת? הועדה אינה באה לשלול את הציונות. אבל היא

מאמינה, שרכישת רצועת אדמה, שבה יחיו יהודים מספר חיי רוב וששם יהיה „מרכז“ לגולה, היא „המטרה הראשונית“ של הציונות. האפשרות היתה תפיסה כזאת אצל באי-כוחה של בריטניה, אילולא עזרו מנהיגי התנועה עצמם לצמצום דמותה של התנועה? האין זו אחת מתוצאות ההתכחשות למהותה של תנועתנו הלאומית?

הלא כך הסביר וייצמן את הפרובלימה שלנו לוועדה המלכותית: היהודים נרדפים בכל הארצות. השנאה אליהם הולכת ומתפשטת, הולכת ונעשית קשה יותר ויותר. אפילו באנגליה ובצרפת אין להם בטחון גמור. וכל כך למה? משום שהם (לפי תורת פינסקר) כמין „נפש בלי גוף“, ולכן הם מעוררים חשדות, והחשדות מולידים שנאה. ולכן... מן הדין הוא, שיהיה מקום אחד בעולם, שבו „נוכל לחיות את חיינו ולהביע את מהותנו בהתאם לטבענו ולתת את חלקנו לתרבות האנושית“. זהו ביטוי אפני להלך-הרוח השולט בתנועה משעה שפגע בה השברון הפנימי בסוף ימיו של הרצל. יש מצוקת גלות, השנאה גוברת, ולכן... נחוץ לנו מקום „להביע את מהותנו“ לשם העשרת „התרבות האנושית“. בצורה מעין זו הוצעה השאלה גם לפני כנסת העמים בורסליה. הדרישה הציונית היתה: אפשרות „להתגלמות כוחותיה וכשרונותיה“ של האומה היהודית „לטובת האנושיות“. ומאז ועד עתה הביעו המנהיגים הרבה פעמים את הדעה, שאין לנו בארץ-ישראל אלא תכלית רוחנית. לכל היותר יברא כאן „גוף“ לאומה הערטילאית, כדי שתחדל להטיל אימה על הבריות, אולי תרפא עלידי זה מחלת-השנאה של הגויים. הוועדה המלכותית רק הסיקה את המסקנות. הצעתה מושרשת באותו ההרכב הרעיוני, שאנו מוצאים בהסברו של וייצמן. אם „גוף“ ואם מרכז לתרבות — הרי גם רצועת-אדמה צרה יכולה לשמש „גוף“ לאומה, גם שם יחדל חלק מן האומה לחיות חיי מיעוט, גם שם אפשר לברוא „מרכז“ וליצור תרבות „לטובת האנושיות“. איך להצדיק בעיני העמים את מלחמת-הדמים על זכותנו ההיסטורית בארץ מתוך שאיפה זו „להביע את מהותנו“ ולתרום את תרומתנו „לתרבות האנושית“? האם פלא הוא, שסוף-סוף באה הצעת החיסול?

ד. מה לעשות?

מה תוכל ארץ-ישראל לתת לעם הגולה?

אין מן הצורך להטעים, שזוהי שאלתנו הקשה ביותר והכאובה ביותר. בכף-קלע זו אנו נקלעים מאז בין תקוה ליאוש. אבל נסיון השנים האחרונות למדונו שתי הלכות יסודיות. אחת, שאין לנו כאן כל תקוה, אם נשאר מיעוט בארץ. רק עוורים אינם רואים מה יהיה גורלנו פה, אם נהיה מיעוט. וזה יהיה גם גורלו של הישוב, שיוכל להתכנס למדינה הקטנה והתשושה. ודאי לא היה כדאי לבנות בקרבנות כאלה גלות כזאת, או מדינה קיקיונית כזאת. שנית: תקופת העליה הגרמנית לימדה אותנו, שכוח הקליטה של הארץ, בתנאים הרוחניים המיוחדים של ההתישבות היהודית, עולה על כל מה שאפשר היה לשער קודם. במשך ארבע שנים קלטה הארץ כמאתים אלף עולים. וזה למרות המשטר העוין, למרות האיבה של הפקידות, למרות השתוללות הטרור הערבי. ארץ-ישראל יכולה

איפוא להיות ארץ להמוני עמנו. זהו קו האור המנצנץ לנו מתוך אפלת השנים האחרונות.

וזאת היא טענתנו כלפי אנגליה וחבר-הלאומים: מה שנעשה פה, השקעת ההון העצום, העמל והקרבנות — כל זה נעשה על יסוד הסכם בינלאומי, והאחריות מוטלת על כל בעלי ההסכם. לא לישוב ולא לרכושו אין הצלה בחלוקה. המדינה הקטנה לא תפתור שום שאלה, לא לגבינו וגם לא לגבי אנגליה. יש רק מוצא אחד: הגדלת הישוב העברי עד כדי כוח ממשי. זוהי שאלת גורלו של הישוב העברי בארץ ושאלת אחריות אנגליה וחבר-הלאומים לגורלו. אולם בשאלה זו כרוכה עוד שאלה אחרת: שאלת הגלות. מצוקת הגלות מכריחה אותנו לבקש ארץ לאומית להמונינו המנושלים והנרדפים, ואין לנו ארץ אלא זו, שזכותנו עליה הוכרה וששיקענו בה עמל אין קץ בהסכם העמים. כאן עלינו לבקש את פתרון שאלת הגלות. עלינו — על העם היהודי ועל שאר העמים. רק תכלית זו נותנת לנו תקווה ואחרית. אך לשוא נתעלם משאלה זו ונשתדל להצעיף אותה עד שיבנה יסוד בעבודה מעשית אטית. התישבותנו, אם לא תיעשה מעתה בהיקף גדול ובסיוע בינלאומי, עתידה שתביא לנו מפח נפש ולא גאולה. זה היה חונו הנבואי של הרצל. שעה זו היא שעת חלוף-משמרות. הצעת החלוקה מסיימת את תקופת השאיפה ליצירת „עובדות“. אין עוד מקום ליצירה אטית כזאת. הגענו עד הגבול. וגם מצבנו בעולם נשתנה בינתיים, ויש הכרח בפעולה גדולה.

כי מה שהיה חבוי בערפל לפני המלחמה ובחמש-עשרה השנים הראשונות אחרי המלחמה נתגלה עתה לעין כל. שעת מתן הצהרת בלפור ומתן המנדט היתה גם שעה של השלמת האמנציפציה. חרבה מלכות הצארים הרוסים. יהדות מזרח אירופה זכתה בשוויון זכויות. בכמה ארצות הובטחו ליהודים אף זכויות אבטונומיות לאומיות. בזה אפשר להצדיק אולי את אשר דרשנו מכנסת העמים בורסליה ליתן לנו רק מקום למרכוז רוחני „לטובת האנושיות“. הדרישות היו גלותיות יותר משהיו ציוניות. דרישת הזכויות האזרחיות והלאומיות ליהודי הגולה עמדה אז במרכוז. לא היתה אמונה שהמונים יבואו לארץ-ישראל. היתה חרדה, שאם תינתן לנו הארץ, לא נהיה אנו מוכשרים לרשתה; לא יהיה לנו די כוח ורצון לאומי. גם חרדה זו שיתקה אותנו וגרמה לנו, שנסכים לכל צמצום. אבל עתה גז הערפל. אף אשר לא פללנו בא עלינו. העמים, שבקרבתם אנו יושבים בהמונים, התחילו שוללים בפירוש את זכותנו לשוויון, אזרחי ולאומי כאחד. מה שנחשב לפני המהפכה האנטישמית בגרמניה לבלתי-אפשרי, נעשה עתה מציאות: התחילו מכריזים בפירוש, שהאמנציפציה היא „משגה“. התחילה מלחמה כלכלית נגדנו, אשר כמוה לא היתה עוד מעולם. עמים שלמים עומדים נגדנו במערכה. זוהי לא „יראת-רוחות“ ולא שנאת-מורשה, אלא מלחמה כלכלית-לאומית בעם החי על אדמת נכר. בחברה האירופית החדשה לא נוכל לעמוד במלחמה הזאת. וגם בגיטו אין לנו מפלט. רק ארץ לאומית — זוהי גאולתנו. את הזעקה הזאת עלינו לזעוק באזני העמים. הנמתין עד שזורינו יעשו זאת אחרי שיכו אותנו לאיך-מרפא? עלינו לתקן את אשר העוינו בכנסת ורסליה. כיום הזה המוני יהודים משועים למקום מקלט ואין. בשמם עלינו לבוא.

רעיון אחד עולה עכשיו על כל לב, והוא הובע בזמן האחרון עליידי אנשים שונים, יהודים ולא־יהודים: את שאלת היהודים יש לעורר שוב לפני אספה של נציגי עמי אירופה. על הקונגרס הציוני הסמוך לעשות זאת. עליו לשלוח לחבר־הלאומים משלחת מיוחדת, שתגולל לפניו את פרשת ארץ־ישראל כפתרון שאלת הגלות. לא מרכז רוחני ולא „פנה שלוה“ למעטים ונבחרים. וגם לא „מדינה משני עברי הירדן“ כדרישת הרב־ציוניסטים. גם הנסוח „הרוחני“ וגם הנסוח „המדיני“ הם משגה פטלי. שניהם מאפילים על העיקר: דרישת ארץ לעם הגולה. שאלת הסוברניות המדינית היא לא שאלת השעה הזאת. שאלת השעה היא: סיוע בינלאומי, מדיני וכלכלי, לעלית המוני יהודים לארץ־ישראל; פתיחת שערי הארץ לרנחה, סידור מלוה בינלאומי (דוגמת מה שנעשה לטובת ההתישבות היננית), סיוע לחיסול עיני הרכוש היהודי בארצות הגולה. ואל תאמרו: יש לחבר־הלאומים דאגות אחרות. דאגות אחרות יש ויש לו. אבל גם שאלת היהודים הלא אינה יורדת מעל שולחנו, ולא תרד. תעודת התנועה הלאומית היא לדרוש פתרון לאומי לשאלה זו. אבל אם אנו מסכימים לחלוקת הארץ, הרי אנו כופרים בפתרון לאומי לשאלת הגלות, וכופרים ממילא בעיקרה של התנועה הלאומית וסותמים עליה את הגולל. לא לחלוקה חדשה של הארץ עלינו להסכים, אלא — לערער על החלוקה של שנת 1922, לדרוש שינוי בגבול המזרחי. עלינו לדרוש את השטחים השוממים, שאינם מביאים תועלת לאיש ושאלו נוכל לישב עליהם המונים. אם לא תאמינו בזה, למה תשלו עוד את נפשכם? אמרו: „היה חלום, אך גם הוא עבר“. אשר בנינו ואשר נוכל עוד לבנות ברצועת־אדמה צרה ישא גל אחד. ולפיכך אנו מוכרחים להאמין. אין לנו כל דרך אחרת. דוקא עתה עלינו לאמץ כוחנו למפעל גדול באמת בהיקף בינלאומי. הגיעה השעה, אולי השעה האחרונה.